

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6i'a, candu concedu ajuto'riele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri externe 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunat6ria.

Brasiovu 13/1 Octobré 1866.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Transilvani'a.

Domnule Redactoru!

Pe la finea lui Iuliu a. c. provocatu fiindu de cativa amici imi luasem voia a'ti impartesi cateva pareri individuale privitoare la starea din acelea dile a monarchiei, la starea patriei nostre Transilvaniei si la starea totu de atunci a natiunii nostre locuito're in Transilvani'a. Dta ai aflatu cu cale a publica acelea pareri in Nr. 54 din 25/13 Iuliu a. c., dupa care apoi mai urmara si alti articuli, pre cati ii puteam scrie intre multele greutati si pedeci pe care le intimpinu cum amu dice numai ca diletantu in publicitate. In Nr. 56 alu „Albinei“ din 19/31 Augustu a. c. unu pseudonimu Macavei me intréba, ca „cum amu putea esi din pasivitatea actuala, ce nu p6te se aduca vreunu bine natiunalitatii nostre“, adauge apoi, ca lipsesce cointelegerea.

Inca de atunci mi s'au parutu, ca acelu du. Macavei a cititu paterile mele individuale numai asié, cam prin fuga, precum se citescu in dilele nostre mai t6te diariile, precum si ca densului i s'ar para cumca natiunea s'ar afla nu numai in o deplina pasivitate, ci si in neunire. Óre déca ochiulu omenescu nu vede cum cresc plantele si animalele, urméza de aici ca „ele nu cresc? Óre déca unu individu oricare dupa munca si óstanelu de 16 séu 18 óre dorme 8 séu 6 óre, cu aceea elu a cadutu in amortire totala? Ceea ce la individu este o óra, la natiuni se numera cu anulu si cu anii. Dupa cate a trasu si a patitu natiunea numai dela 1860 inc6ce si dupace dinsa in 1 Sept. 1865 fóra so6sa afara din sala legislativa dela Sibiu, éra in sala din Clusiu se largira si intrecura privilegiatii, óre nu se convenia cá natiunea se'si ia pe unu momentu o pusetiune asteptat6re? Adeverat'a pasivitate rusinat6re ar fi fostu, candu natiunea s'ar fi abandonatu cá si o desperata in bratiile feudalismului si ar fi strigatu pe ciocoesce: Amman coconiloru, se ertati ca amu avutu obrascioi'a de a ne face si noi odata legi pe sam'a nostra si pe sam'a tierii intregi; sarutamu manile si piti6rele cocnasiloru, faceti bine si ertati! Se trairi boieriloru!

Deci se distingemu intre politic'a asteptat6re si intre politic'a pasivitatii mortaretie.

Si apoi intrebue eu, ce érá se faca natiunea, pre catu timpu regimulu ii dicea: Lasa me in pace, nu me conturba, se mai facu inca si acestu experimentu.

Ei, bine, s'a mai facutu unu experimentu, amu mai trecut prin unu provisoriu; acum p6te fi ca ne-a venit si noua ordinea dilei.

Inse romanii transilvani dupa credinti'a dlui Macavei sunt neinvoiti? Speramu dupa Ddieu, ca dn. Macavei se va desamagi in acésta privintia intr'unu modu prea placutu; ilu rugamu inse, cá neunirea dintre unelo pers6ne se nu o ia de neunire natiunala, ci din contra se se bucare ca mai vedo ridicanduse si cate o parere opusa. Se p6te óre cá orice organismu vietinitoru se ecsiste fara unu picu de fere? Nu se p6te? Preste acésta precum in lumea fisica prin cate o fortuna se curatia atmosfer'a, intocma si lumea morala are trebuintia nesparata de cate o scuturatura. La noi inca se adunasera ceva miasme, care trebuia curatite.

Asié eu credu, ca astadi natiunea romanésca din Transilvani'a este invoita cu sinesu; ea acum simte ce are se faca, fara cá se aiba trebuintia de a esi cu multe programe in piatia. Inse toama pentru aceea rogu prea plecatu pe unii publicisti carii voiescu a fi conducatorii ei, cá se nu o aduca érási in confusiune prin pro-

grame scrise in doi peri óa si oraculele dela Delphi ou Ibis redibis nunquam per bella peribis, séu pe romanesce: ca se mergemu se alegemu si se mergemu se n'alegemu si se mergemu se tacemu se mergemu se protestamu. Me rogu érási prea umilitu, cá astadi catra 20 Sept. 1866 adica la unu anu dela sistarea legislatiunii se nu i se mai vorbésca nici in alternative, ca séu congresu séu dieta, si érási séu federalismu dupa natiunalitati, séu legile din an. 1863, ci se i se spuna romanului transilvanu romanesce respicatu: terenulu legalu din an. 1863 et 4, diet'a de atunci continuata si realésa pe temeiulu legii electorale totu din acelu anu. Acesta este singurul terenu legalu, pe care romanulu transilvanu p6te sta mai siguru. Fa'lu se parasésca pe acesta si se alerge dupa teoriile natiunale slavonesci federalistice, pentrucá se'si pérda si natiunalitatea si patri'a, Pop6rale slave austriace, adica boemii, polonii, croatii, serbii, slavacii, rutenii, slovenii vorbescu ei scriu siette dialecte, n'au nici ei insii nici o programa comuna: noi se li o facemu? Program'a nostra e coprinsa in ouventulu de tronu din 1 Iuliu 1863, in propusetiunile regesci si in adres'a dietei de atunci, éra devis'a nostra este diet'a pe temeiulu legii electorale substernute in an. 1864 spre sanotianare. In aceleasi ni se arata garantia si pentru patria si pentru natiune. Alta programa nu ne trebuesce pe ani inainte.

Ce avemu noi cu sbuciumaturele federalistice ale slavoniloru? Ce ne amestecamu noi in certele loru cu germanii? Se le cun6scemu, asié este, ci se nu le facemu de ale nostre, se nu ne identificamu cu ele pentru t6ta lumea asta. Transilvani'a isi are contractulu seu bilateralu de statu, legile sale fundamentale; natiunea este primita prin sanctiune regésca in staululu constitutiunii; pentru reformele recente i s'a deschisu cale larga chiaru prin propusetiunile regesci; dupa incheierea acelor ni s'a promis cu t6ta solenitatea re'noirea contractului de statu, adica a diplomei Leopoldine; cu imperiulu ne-amu invoitu prin codificarea celoru doua acte mari; candu se voru propune schimburi séu modificari in aceleasi, voru intrebua de siguru si pe Transilvani'a, pentrucá i s'a promis cu atatu in prean. patenta din 20 Sept. 1865; atunci vomu fi si noi de facia Unirea Transilvaniei cu Ungari'a este facuta de multu, adica dela 1692 si renoita in an. 1744 sub unu monarchu si iu dinasti'a Habsburg-Lotaringi'a. Mai multa unire ar fi perire, ar fi desfiintiare.

Nici fanaticismulu celu mai infla6ratu natiunalu, nici t6te sberatele si tiepetele dintr'o dutiena de foi politice, nici o miie de proteste in fav6rea limbei nu voru mai asecura natiunalitatea romanésca fara a ni se asecura totuodata autonomi'a patriei fundata pe legi si juramente mari si tari. De aceea déca voimu cá natiunalitatea se nu ne stea in aeru, se nu mai uitamu nici pe unu minutu de patria. Am repetit'o adesea, o mai diu si astadata, ca pana eramu sclavi politici cá natiune „tolerata usque ad beneplacitum Principis et regnicolarum“, t6te punctele nostre de programe se concentrá prea bine intr'unu singuru punctu: emancipare natiunala. Astadi nu mai cutéza nimeni a se provoca pe facia la legile de proscriptiune natiunala, cuteza inse a raeni in gur'a mare, ca patri'a nostra cá tiéra auton6ma nu mai ecsista. Deci intemplese orisice reorganizare a monarchiei, pe ori si ce principiu, noi se remanemu constanti pe langa terenulu nostru legalu din an. 1863/4 si se mergemu inainte pe acelasi.

Din acestea suntemu constrinsi a deduce, de si ou destula du-ere, ca romanii transilvani in

cestiuni strinsu politice privitoare la reorganizarea monarchiei si mai alesu la impacarea diferentieloru cu Ungari'a, precum si la complanarea pretensiuniloru intrenatiunale din Ungari'a nici ohiaru ou connatiunaliiloru de acolo, romani de unu sange si de o limba, nu potu face cauza comuna. Noua nu ne este ertatu a ne parasi terenulu nostru legalu, ei érási nu ne potu proba, ca terenulu legalu din Ungari'a cá tiéra autonoma este si terenulu legalu, care se le asecur ecsistinti'a loru natiunala macar numai pre catu este asecurata ea in Transilvani'a, éra rezultatulu luptei loru din diet'a unгурéna n'are nimicu atragatoru si insufiatoru de incredere pentru noi. Am auditu ca deputatii romani din Ungari'a si Banatu n'au suferitu pe deputatii romani dusi din Transilvani'a la Pest'a, cá se ia parte la conferintiele loru natiunale. Déca s'a intemplatu asié ceva, apoi acésta portare intielépta a deputatiloru romani din Ungari'a catra cei din Transilvani'a ar insemna: Remaneti voi in cas'a v6stra si nu stati aici sub cerulu liberu espusi la t6te fortunele si tempestatile. —

Brasiovu 7 Oct. 1866.

G. Baritiu.

Blaslu 2 Oct. 1866.

Care federalismu 'lu poftimu noi?

Pentrucá se punu acésta intrebare si se i dau respunsulu, m'a miscatu: — intrebarea Redactionei „Gazetei Transilvaniei“ pusa la unu articlu alu meu moto: „Intre mai multe mosie“ — in Gazet'a Nr. 65 a. c. de cuprinsu: de unde e cunoscuta aceea programa — a federalismului? d6ra din prasé inalt'a patenta din Septembrie? d6ra din casarea dietei dela Sibiu si conchiamarea alteia la Clusiu? etc.; — combinata cu un'a corespondintia din „Albin'a“ Nr. 66 a. c. datata de langa Carasiu de unulu de intre intielegintii romani mai insemnati presemnatu cu V., care corespondintia fiindu mai lunga, scotu dintr'ens'a numai aceea ce se referesce la obiectulu nostru si se cuprinde in acestea: „Prin partile Banatului, cate atensei in dilele trecute, multu se mira intielegintii nostri cum acci frati cari de unu timpu inc6ce incepura a pledá pentru federalismulu programulu slavicu nu voru se prie6pa ceea ce e evidente si s'a atinsu de repatite ori si in „Albin'a“, cumca adica acelu federalismu se tiene mortisiu de bausea — quasi istorica si staruesce la formarea de cinci grupe -- natiunali, dintre cari trei slavice, un'a nemtiésca si un'a maghiara, éra pre romani va se i imbéte cu principulu egalei indreptari natiunali chiaru precum o patiremu sub Bach si Schmerling.

De unu federalismu pre temeiulu natiunalitatiloru genetice pana acuma inca nici vorba nu se face in cercurile federalistiloru slavi sol.“

Acesta combinatiune la prim'a vedere ne aru vedi de gresiala pre cei ce amu vorbitu pentru federalismu, si acest'a ca-ci precum ne asecura D. V. federalistii slavi nu voru se soia de natiunalitatea nostra, ba precum continua mai de parte in aceeasi corespondintia, programulu federalistiloru slavi ar fi mai periculosu de catu si dualismulu si centralismulu.

Se luamu inse lucrulu mai cu deamennutulu si apoi se ne explicamu. Noi o potemu spune a priori, ca diurnalele slavice nu le amu potutu ceti, ca nu le scimu limb'a, si de cumva acelea au si aparatu federalismu dupa grupe istorice, aceea o au potutu face pentru sine, ori déca acest'a nu s'a templatu in diurnalistica ci intre corifeii slavi! aceea e inca si mai usioru, noi ceea ce cugeta si vorbesce cineva in limba carea nu o pricepem ori in ascunsu se nu 'lu vedemu si audimu, nici potemu se scimu nici se

